

Asia: VN/21641/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Sivistysala ry (jäljempänä Sivista) kiittää mahdollisuudesta kommentoida luonnosta hallituksen esitykseksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta. Sivistan tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa. Arvioimme esitetyjä muutoksia kantaen erityistä huolta koulutusjärjestelmämme toimintakyvystä, kansallisen koulutus- ja osaamistason nostamisesta sekä kansainvälisyyden ja avoimuuden lisäämisestä. Katsomme, että esitetyjä muutoksia pitää punnita näistä eri näkökulmista.

Sivista kannattaa pääosin ehdotettuja muutoksia. Ehdotamme esitysten tarkentamista seuraavasti:

- Tilauskoulutuksen kieltä täsmennettäisiin koskemaan voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa, jossa välitetään opiskelijoita korkeakoulun tutkinto-opiskelijoiksi.
- Lukuvuosimaksujen kustannusvastaavuutta seurattaisiin korkeakoulu- ja vuositasolla, jolloin korkeakoulu voisi käyttää omaa harkintaa, ja kohdentaa taloudellisia resursseja alojen välillä autonomisin päätöksin.

Lisäksi ehdotamme seurantaryhmän perustamista lukuvuosimaksujen ja kansainvälisen opiskelijarekrytoinnin muutoksien osalta.

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

Luonnoksessa ehdotetaan hakemuksen käsittelymaksun ottamista uudelleen käyttöön haettaessa ammattikorkeakoulututkintoon tai alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen muualla kuin EU/ETA-alueella suoritetun koulutuksen perusteella. Sivista kannattaa

hakemuksen käsittelymaksun palauttamista, sillä maksu vähentää merkittävästi harkitsemattomia hakemuksia tai hakemustehtäviä. Kiinnitämme huomiota esitetyn aikataulun haastavuuteen korkeakoulujen ja Opetushallituksen tietojärjestelmien kannalta.

Lausunnonantajan näkemykset tilauskoulutuksen muutoksista

Lakiehdotusten mukaan korkeakoulu ei saisi järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on ainoastaan välittää opiskelijoita korkeakoulun tutkinto-opiskelijoiksi. Sivista kiinnittää huomiota määritelmän epätarkkuuteen. Sivista ehdottaa määritelmän muuttamista siten, että kiellettyä olisi toiminta, jossa tilaajan tarkoituksena on harjoittaa voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa, jossa välitetään opiskelijoita korkeakoulun tutkinto-opiskelijoiksi. Määritelmän tarkentamisella vältettäisiin ongelmia korkeakoulujen kansainvälisessä sopimusperusteisessa yhteistoiminnassa ja muussa toimivassa tilauskoulutuksessa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

Lakiesitysten tavoitteena on, että EU- ja ETA-maiden ulkopuolisilta korkeakouluopiskelijoilta vieraskielisessä tutkintokoulutuksessa perittävät lukuvuosimaksut kattaisivat koulutuksen järjestämisen kustannukset. Uusi käytäntö vastaisi keskeisten verrokkimaiden, kuten Ruotsin, Tanskan ja Norjan käytäntöä, ja toisi resursseja korkeakoulujen koulutuksen laadun kehittämiseen. Muutos on perusteltu, jotta julkinen koulutuksen rahoitus kohdistuisi nykyistä selkeämmin juuri kansalliseen koulutustason nostoon. Tämä on ollut Sivistalle keskeinen vaikuttamisen painopiste, sillä Suomen verrattain alhaiseksi jäänyt korkeakoulutettujen osuus heikentää maamme kilpailukykyä ja pärjäämistä kansainvälisessä kilpailussa.

Toisaalta muita Pohjoismaita alemmat maksut ovat tuoneet Suomelle kilpailuetua, kun Euroopassa kilpaillaan tulevaisuuden korkeakoulutetusta työvoimasta ja parhaasta osaamisesta. On mahdollista, että korkeammilla lukuvuosimaksuilla Suomi ei jatkossa näyttäyty yhtä houkuttelevana kuin muut Pohjoismaat. Lakiuudistusten vaikutuksia on siksi tarkkaan seurattava, sillä suomalainen yhteiskunta tarvitsee merkittävästi lisää osaajia väestön ikääntyessä. Sivista muistuttaa, että Suomen tavoitteena on kolminkertaistaa uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä vuoteen 2030 mennessä ja saada 75 prosenttia heistä työllistymään opintojensa jälkeen Suomeen.

Sivista ehdottaa, että uudistusten vaikutuksia arvioimaan perustetaan seurantaryhmä, jonka tehtävänä olisi arvioida uudistusten vaikutuksia yllä mainittuun kv-opiskelijoiden tavoitteisiin sekä korkeakoulujen rahoitukseen kokonaisuutena. Korkeakoulutuksen kansainvälistymisen tavoitteet eivät saa vaarantua muutosten seurauksena.

Lakiuudistuksissa tulisi myös ottaa huomioon korkeakoulujen autonomia sekä mahdollisuus houkuttaa kansainvälisiä opiskelijoita korkeakoulun strategisesti merkittävälle alueille. Tällaisessa tilanteessa erotus julkisen rahoituksen ja kyseisen koulutuksen kustannusten välillä katettaisiin korkeakoulun omalla rahoituksella tai ulkopuolisella varainhankinnalla. Sivista pitää hyvänä sitä, että lakiehdotuksissa apuraha- ja muiden avustusten vaikutusta arvioidaan korkeakoulu- ja vuositasolla (ehdotettu yliopistolain 10 § 3 mom., ammattikorkeakoululain 13 § 3 mom.). Kustannusvastaavuutta tulisi arvioida samalla kriteerillä eli korkeakoulu- ja vuositasoisesti (ehdotettujen pykälien 1 mom.),

jolloin korkeakoululle jäisi enemmän omaa taloudellista liikkumavaraa eri koulutusalojen välisessä maksujen ja resurssien jaossa. Sivista kiinnittää huomiota myös Taideyliopiston kaltaisiin erityisaloihin, joissa koulutuksen kustannukset ovat merkittävästi korkeammat.

Lakiesityksen mukaan jatkossa myös "arvioidaan tarve ja tapa luoda valtakunnallinen apurahajärjestelmä ja joustavammat valintamenettelyt korkeakouluun hakeville kolmansien maiden kansalaisille sekä arvioidaan mahdollisuuksia lisätä kannusteita jäädä Suomeen töihin valmistumisen jälkeen." Sivistan näkemyksen mukaan apurahajärjestelmälle on tarvetta. Apurahajärjestelmä ei saa kuitenkaan vähentää yliopistojen perusrahoitusta. Yleisesti ottaen eri tahojen, mukaan lukien korkeakoulut ja työnantajat, tulisi luoda kannusteita ja parantaa asenteita, jotta valmistuneet voisivat ja haluaisivat jäädä Suomeen.

Esitetyt muutokset eivät saa johtaa kasvavaan hallinnolliseen työhön korkeakouluissa, esimerkiksi oleskelulupien selvittelyssä tai kustannuslaskennassa.

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevasta muutoksesta

Korkeakoululakeihin esitetään muutosta, jolla mahdollistettaisiin lukuvuosimaksuvelvollisuuden säilyminen, vaikka opiskelijan oleskelulupaperuste muuttuisi esimerkiksi työperusteiseksi. Perusteen muutoksella on voinut päästä eroon lukuvuosivelvollisuudesta. Sivista kannattaa ehdotettua muutosta ja tavoitetta turvata korkeakoulujen lukuvuosimaksukertymä sekä varmistaa niiden suunnitelmallinen toiminta.

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

Sivista kannattaa esitettyjä muutoksia.

Sandroos Aleks
Sivistysala ry